

Enskild motion

Motion till riksdagen 2016/17:1642

av **Yilmaz Kerimo m.fl. (S)**

Framtidsreformer för Stockholmsregionen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av en urban tillväxtpolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av jobbfrämjande insatser för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av utbildningsinsatser för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av fler bostäder för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av fungerande kommunikationer och infrastruktur för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av en fungerande välfärd för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av en politik som stärker den sociala sammanhållningen för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.

Stockholmsregionen behöver en urban tillväxtpolitik

Stockholmsregionen är navet i bygget av ett modernt och konkurrenskraftigt Sverige. Med en ökad inflyttning, en stark arbetsmarknad och höga söktryck till utbildningsplatser finns det enorma framtidsmöjligheter för regionen.

Befolkningsutvecklingen i regionen talar sitt tydliga språk. Stockholmsregionen växer allt snabbare. Enligt prognoser från Stockholms Handelskammare 2015 så kommer var fjärde svensk bo i Stockholmsregionen år 2045. Enligt länsstyrelsens

rapport, Läget i länet – Arbetsmarknad och ekonomi februari 2016, är huvudstadsregionen landets största arbetsmarknad och antalet sysselsatta uppgår till över en miljon med ca 100 000 pendlare från andra regioner.

Om utvecklingen fortsätter kommer Stockholm att vara den snabbast växande storstadsregionen i Västeuropa fram till 2030. Stockholm väntas växa dubbelt så snabbt jämfört med Köpenhamn och Zürich och nästan sex gånger snabbare än Paris.

Det finns dock flera faktorer som hämmar Stockholmsregionens fortsatta utveckling som kunskaps- och arbetsmarknadsregion. Under flera år har vi sett hur bostadsbristen ökat och hur kollektivtrafiken blivit allt mer överbelastad och hur vårdbolagens intressen har prioriterats framför vårdens kvalitet. Den växande befolkningen skapar ett efterfrågetryck på fungerande arbetsmarknad, utbildning och skola, bostäder, kommunikation och välfärd. Även den sociala sammanhållningen är en viktig framtidsfråga. När de sociala klyftorna tillåts växa hotas Stockholmsregionens utveckling. Vi menar att de utmaningar som Stockholmsregionen står inför måste tas på största allvar. Stockholmsregionen har enorma möjligheter, men om den ska kunna stärka sin attraktionskraft som kunskaps- och arbetsmarknadsregion krävs politiska beslut och investeringar.

Vår övertygelse är att Stockholmsregionen behöver en framtidsinriktad urban tillväxtpolitik som gör det möjligt för företag och människor att utvecklas i regionen. Det förutsätter ett aktivt politiskt ledarskap och ett gemensamt ansvarstagande från stat, kommuner och landsting.

Fler jobb är grunden för allt

Stockholmsregionens arbetsmarknad har länge tillhört de starkaste i landet, men den positionen bör långt ifrån tas för given. För att Stockholmsregionen fortsättningsvis ska vara landets tillväxtmotor och innovationscentrum så behöver arbetskraftsdeltagandet öka. I den hårda globala konkurrensen kan och ska Stockholmsregionen aldrig hävda sig med låga löner, lägre kompetens eller gårdagens teknik. I stället bör fokus riktas mot hur regionen kan fortsätta att ligga i framkant med nya affärsidéer, ökad produktivitet, höjd kompetens och goda arbetsvillkor.

En viktig del i en aktiv jobbpolitik är att identifiera och stimulera framtidsbranscher. I dag skapas de flesta av jobben i den privata tjänstesektorn. Stockholms län har en av Europas högsta bruttoregionalprodukt (BRP) per invånare, 72 procent högre än genomsnittet i Europa. Av 276 regioner i Europa intar Stockholmsregionen en nionde plats. Regionen svarar för 51 procent av Sveriges BNP och nådde 2014 toppnivå. Den privata sektorns andel av BRP uppgår till cirka 60 procent, vilket är betydligt högre än jämfört med övriga län i Sverige. Här finns ett viktigt politiskt vägval att göra framöver. Vi välkomnar att regeringen tydligt aviserar att svenska företag ska konkurrera med kompetens, produktivitet och innovationsförmåga – inte med låga löner.

I Stockholmsregionen finns unika möjligheter att skapa plattformar för samverkan mellan samhälle, akademi och näringsliv. Stora städer är viktiga kunskapscentrum, vilket måste tillvaratas. Genom att skapa kontaktytor mellan olika sfärer kan politiken bidra till en snabbare ackumulation av humankapital. Ju enklare och snabbare kunskapsutbyte kan ske, desto bättre förutsättningar för innovation, nytänkande och fler kunskapsintensiva tjänster.

Det är tydligt att Stockholmsregionen genomgår en strukturomvandling som alltmer löser upp traditionella gränser mellan tjänste- och varuproduktion. Stockholmsregionens tjänstesektor, finanssektor och inte minst it-sektor lever numera ofta i symbios med tillverkningsindustrin och andra företag runt om i landet. Denna strukturomvandling bör bejakas och mötas med en smart och framtidsinriktad politik. De stora exportindustrier som är etablerade i regionen får därmed bättre förutsättningar att utvecklas och nå nya marknader.

Ett område som särskilt bör lyftas fram är möjligheterna att skapa fler jobb inom sjukvårds- och läkemedelsområdet och det som brukar kallas livsvetenskaperna eller life science. Hälsa blir allt viktigare och allt fler efterfrågar vård, produkter och tjänster för ett friskare liv, både i Sverige och globalt. I det ligger stora möjligheter för Stockholmsregionen, vilken har stolta traditioner när det gäller forskning och utveckling av sjukvård, läkemedel och medicinteknik.

Länsstyrelsen i Stockholms län har, tillsammans med Tillväxtverket, kartlagt potentiella styrkeområden för Stockholmsregionen inom forskning, näringsliv och offentlig verksamhet. Stockholm har en stor potential att vara forskningsledande inom hälsa och life science men även inom clean-tech och transport. Regionens storlek och befolkningstäthet möjliggör nära samarbete mellan forskning, näringsliv och offentlig verksamhet som gynnar klimatsmart innovation. Som stora, krävande, och starka kunder kan Stockholmsregionens offentliga aktörer genom innovativ upphandling bidra till utveckling som är till gagn för hela landet, och på sikt för hela världen.

Offentlig upphandling är ett viktigt politiskt instrument för att stimulera innovationer. Genom så kallad innovationsupphandling kan okända lösningar på ett problem eller ett behov, för vilka det ännu inte har etablerats någon marknad, upphandlas. För Stockholmsregionens del vore det önskvärt med förkommersiella upphandlingar för områden som smarta elnät, transporter, infrastruktur och hållbara städer. Sådana upphandlingar skulle inte bara kunna generera nya produkter och ekologiskt hållbara systemlösningar för Stockholmsregionen, utan också fler arbetstillfällen.

Även höga klimat- och miljökrav driver på innovation. Om företag vet att offentliga upphandlare kommer att efterfråga de bästa lösningarna utifrån klimat- och miljösynpunkt kommer de vara mer benägna att ta fram sådan teknik. En grönare offentlig upphandling är således inte bara nödvändig för att klara omställningen till ett mer hållbart samhälle, den är också viktig ur ett jobb- och utvecklingsperspektiv. Mot denna bakgrund gläds vi åt att myndigheten för upphandlingsstöd har ett brett perspektiv där innovationer, sociala hänsyn och miljö ingår.

Med ett aktivt politiskt ledarskap och ett gemensamt ansvarstagande mellan kommuner, landsting och stat, kan Stockholmsregionen gå från sin nuvarande styrkeposition till att vara världens mest innovationsdrivna ekonomi. Stockholm är bra, men tillsammans kan vi ännu bättre.

Det är även angeläget att främja tillväxten av sociala företag och socialt entreprenörskap. De sociala entreprenörerna ska kunna utveckla sina företag och erkännas som ett önskvärt inslag i marknadsekonomin. Ett sätt att främja tillväxt av sociala företag är genom att tydligare förstärka möjligheten att rikta offentliga upphandlingar mot sociala företag och idéburen sektor.

En viktig förutsättning för fler jobb och ökad tillväxt är också ordning och reda på arbetsmarknaden. Utnyttjande av illegal arbetskraft, oseriösa entreprenörer, tveksamt användande av F-skattsedlar och skattefiffel drabbar i hög grad de anställda men får

också negativa konsekvenser för möjligheten till en sund konkurrens. Seriösa företag riskerar att slås ut eller tvingas att fuska för att överleva.

LO-distriktet har för femte året i rad granskat vilka rutiner kommunerna i regionen har för att kontrollera de leverantörer de köper varor och tjänster av. Rapporten från LO-distriktet visar att en stor andel av kommunerna i regionen saknar goda rutiner för upphandling.

För att Stockholmsregionens arbetsmarknad ska kunna utvecklas är det viktigt att möjligheten att ställa sociala krav vid upphandlingar förbättras – det måste bli ordning och reda på regionens arbetsplatser. Sveriges radios av taximarknaden, Skatteverkets granskning av städbranschen visar hur våra skattepengar används till social dumpning. 27 kronor i timmen för köra våra äldre från vårdcentral till hemmet, 11 kronor i timmen för att städa exempelvis sjukhus åt den offentliga sektorn och 35 kr för att bygga en kommunal skola är verkligheten idag. Detta är oacceptabelt. Därför välkomnar vi att regeringen nu lägger fram en proposition till riksdagen om hur upphandlade myndigheter och enheter ska kunna ställa krav enligt kollektivavtal i offentliga upphandlingar.

Arbetslösheten i länet har en nedåtgående trend. Antalet sysselsatta har ökat med 22 100 personer på ett års sikt i Stockholmsregionen och sysselsättningen beräknas till 71,3 procent. I slutet av juli låg arbetslösheten på 6,1 procent i Stockholms län vilket också betyder att länet har landets lägsta ungdomsarbetslöshet med 7,2 procent. Fortfarande återstår stora utmaningar. I dag löper unga som blir arbetslösa efter gymnasiet en betydligt större risk att fastna i arbetslöshet än andra. Det är oacceptabelt. Vilken arbetsmarknad du har tillgång till bestäms bland annat av vilken utbildningsnivå du har. Därför är vi mycket positiva till att regeringen prioriterar jobbinsatser för unga arbetslösa.

En jobbinsats som också bör beaktas i sammanhanget är sommarjobb. Ett sommarjobb ger en fot in på arbetsmarknaden och är en viktig insats för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Genom sommarjobb får ungdomar lära sig vilka krav som ställs på en arbetsplats, de får praktisk arbetslivserfarenhet och referenser för sitt framtida jobbsökande. Tyvärr har granskningar visat att tillgången på kommunala sommarjobb varierar kraftigt i Stockholmsregionen.

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb

Utbildning rustar människor för framtidens jobb och ger oss möjlighet att forma våra liv. Det är nyckeln till vår frigörelse och samtidigt en förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling. En av Stockholmsregionens främsta tillgångar är att befolkningen i regionen har landets högsta utbildningsnivå. Trots det kvarstår stora utmaningar på utbildningsområdet i Stockholmsregionen.

I ett globalt perspektiv är det tydligt att storstadsregioner i allt större utsträckning blir nationella motorer för tillväxt och utveckling. Samtidigt blir den sociala polariseringen, alltså klyftan mellan människors livsvillkor, allt större i storstäderna. Den tydligaste markören för polariseringen är utbildningsnivå. För dem som besitter efterfrågade kunskaper och kompetenser finns det goda möjligheter till ökade löner och karriärmöjligheter i storstaden. För dem med lägre utbildningsnivå är livschanserna betydligt mer begränsade. Inom sektorer för enkla servicetjänster, vilka har störst

utbredning i de största städerna, är lönerna låga och anställningsvillkoren osäkra. Många lågutbildade står helt utanför arbetsmarknaden.

Stockholmsregionens arbetsmarknad är i hög grad segregerad efter utbildningsnivå, vilket har blivit särskilt tydligt under senare års ekonomiska kriser. Arbetslösheten för personer som saknar gymnasieutbildning ökade kraftigt i Stockholmsregionen 2009. När arbetsmarknaden sedan återhämtade sig i början av 2010 hade denna grupp svårt att komma tillbaka. En grupp med förhållandevis svag ställning på Stockholmsregionens arbetsmarknad är unga människor. Enligt länsstyrelsens rapport är det 11,7 procent av 21 300 elever i Stockholms län som gick ut grundskolan utan att vara behörig till gymnasiet våren 2015.

De flesta av de elever som inte når grundskolans mål lyckas inte heller att ta en gymnasieexamen fem år efter inskrivning, majoriteten hoppar av sina studier. Ungdomar som inte har gymnasieexamen löper dubbelt så stor risk för arbetslöshet och långtidsarbetslöshet enligt SKL:s nya studie Utbildning – nyckeln till arbete.

Vid sidan av tidigare insatser i skolan bör regeringen överväga om det behövs nya insatser för de elever som hamnat i denna situation, så att också de har reella möjligheter att få gymnasiebehörighet. Ett sätt att öka antalet unga som väljer att läsa in grundskolebehörighet är genom att socialtjänstlagen tydliggörs så att det är möjligt att slutföra grundskolan med bibehållet försörjningsstöd.

Det har skett en stark sysselsättningsökning bland utrikes födda i Stockholmsregionen, vilket är positivt. Dock har utrikesfödda fortfarande en klart lägre sysselsättningsgrad än genomsnittet i Stockholmsregionen.

Samtidigt som många lågutbildade saknar arbete karakteriseras svensk arbetsmarknad i dag av att många företag inte kan rekrytera den kompetens som de behöver. Så även i Stockholmsregionen. Även om prognoserna visar att arbetslösheten sjunker upplever det privata näringslivet men även den offentliga sektorn ökad brist på arbetskraft. Utmaningen som kommer att växa mest i Stockholms län framöver är missmatchen mellan utbud och efterfrågan på länets arbetsmarknad.

Några bristyrken i regionen är byggnadsingenjörer, specialistsjuksköterskor, kockar, bagare och systemutvecklare. Vi ser att det finns många lediga jobb och att vi har långa listor på bristyrken men för få utbildningsplatser. Vi behöver arbeta med kompetensförsörjning för att kunna lösa matchningsproblemet.

En grundförutsättning för Stockholmsregionens tillväxt är att nya och etablerade företag hittar rätt kompetens för att kunna växa och utvecklas. En god kompetensförsörjning bygger på effektiva matchningsprocesser, tillvaratagande av allas kompetenser på arbetsmarknaden och breda investeringar i utbildning. De flesta yrken där det är brist på arbetskraft kräver minst gymnasieutbildning. Mot denna bakgrund välkomnar vi regeringens aviserade satsningar på att stärka gymnasiet genom att bygga ut komvux, yrkesvux och yrkeshögskolan.

För att kunna driva morgondagens forskning och innovation behövs också satsningar på den högre utbildningen. Enligt Stockholms läns landstings beräkningar kommer det år 2030 att saknas 70 000 högutbildade i Stockholmsregionen. Att möta den förutspådda bristen är angeläget, inte bara för regionens utan hela landets framtida tillväxt och välstånd. Flera indikatorer pekar på att Stockholmsregionens högskoleresurser i dag är underdimensionerade. En jämförelse mellan landets tre storstadsregioner visar att antalet högre utbildningsplatser i förhållande till befolkningen är betydligt fler i både Skåne och Västra Götalandsregionen än i Stockholms län. Därför välkomnar vi

regeringens utbyggnad av högskolor, universitet och yrkeshögskolan och vill understryka vikten av att dessa investeringar kommer vår region till godo.

Vi är även positiva till att regeringen avser att förbättra kvaliteten på flera högskoleutbildningar. Under många år har en systematisk nedmontering av resurserna till högre utbildning skett trots fler studenter. En granskning gjord av Högskoleverket anmärker på att flera utbildningar i Stockholmsregionen har bristande kvalitet, däribland högre kurser i nationalekonomi, statsvetenskap och data- och systemvetenskap. Kvaliteten måste höjas genom exempelvis mer lärarledd undervisning.

Allvarlig bostadsbrist hotar jobbtillväxten

En central förutsättning för att Stockholmsregionen ska kunna stärka sin attraktionskraft som kunskaps- och arbetsmarknadsregion är att det finns bostäder. Det måste finnas en fungerande koppling mellan arbetsmarknaden och bostadsmarknaden.

I dag har Stockholms bostadsmarknad stora problem. Den är trögriktig och det finns en stor och allvarlig bostadsbrist som utgör hinder för regionens utveckling och tillväxt. Det beror framför allt på att Stockholmsregionens befolkning växer rekordsnabbt samtidigt som bostadsbyggandet släpar efter kraftigt. Den här bilden bekräftas av länets kommuner som uppger att det råder ett underskott på den lokala bostadsmarknaden. På frågan hur det kommer att se ut om fem år svarar 25 av 26 kommuner att det kommer att vara ett fortsatt underskott och störst är bristen på hyresrätter.

Regeringens aviserade investeringsstöd är en viktig start men behoven är fortsatt stora. Det behövs även göras stora renoveringar i befintliga bostäder, särskilt miljonprogramsområdena. Det nuvarande föreslagna energieffektiviseringsstödet riktat mot renovering i miljonprogramsbeståndet är en viktig reform för att förbättra Stockholmsregionens bostadsbestånd. En sådan reform ger också positiva arbetsmarknadseffekter.

Bostadsbristen tycks också ha en mer hämmande effekt på tillväxten än vi tidigare känt till. HSB och Riksbyggen har låtit konsultföretaget WSP beräkna de regionalekonomiska effekterna av ett fortsatt lågt bostadsbyggande och utvecklingen av befolkningstätheten. Resultatet är alarmerande. Bara i Stockholm kan bristen på bostäder leda till ett produktionsbortfall på 660 miljarder kronor över 20 år. Den allt hårdare konkurrensen om bostäderna påverkar särskilt unga och studenter. Detta är allvarligt eftersom Stockholms län har en ung befolkning jämfört med landet i övrigt.

Idag råder det en brist på ungefär 10 000 studentbostäder i Stockholmsregionen. Detta gör att många riskerar välja bort Stockholm som bostadsort när de ska påbörja en utbildning eller pröva ett nytt arbete. Det produktionsbortfallet innebär i förlängningen ett hot mot regionens tillväxt och attraktionskraft.

Även bostadssegregationen mellan nyanlända och övrig befolkning hämmar tillväxten i regionen. När människor utan erfarenhet av den svenska bostadsmarknaden, och med litet inflytande över sitt eget boende, begränsas till vissa utsatta områden skapas negativa utvecklingstrender. Alla kommuner bör ta ansvar för att alla människor ska få likartade förutsättningar på bostadsmarknaden i Stockholmsregionen. Vidare fördjupas bostadsproblematiken av den omfattande utförsäljningen av allmännyttiga bostäder i flera av Stockholms läns kommuner. En väl fungerande bostadsmarknad kännetecknas av rörlighet och tillgänglighet – människor ska enkelt kunna komma in på bostadsmarknaden och utvecklas i sitt boende när livet förändras. I dag riskerar

Stockholmsregionen att bli en region främst för den som har råd att köpa sin egen bostad och boendesegregationen tilltar.

Att ha någonstans att bo är också en grundläggande välfärdsfråga. Hemlöshet är ett yttersta uttryck för social utsatthet och tyvärr ett problem som växer i Stockholmsregionen. Regeringens mål är minst 250 000 nya bostäder till år 2020. Vi socialdemokrater i Stockholmsregionen välkomnar regeringens ambitioner på det bostadspolitiska området. Samtidigt vill vi understryka vikten av att framtida investeringar kommer vår region till del. Utan fler bostäder stannar Stockholmsregionens tillväxt.

Bättre kommunikationer för fler i jobb

Infrastrukturplaneringen i Stockholmregionen är komplex och en av regionens, och landets, stora framtidsutmaningar. Transportinfrastrukturen i regionen har ett stort behov av innovationer och investeringar.

Vid flera tillfällen har det tillsatts statliga förhandlingspersoner för att försöka hitta samförstånd om större infrastrukturprojekt, nu senast Stockholmsförhandlingen och dess fortsättning i Sverigeförhandlingen.

Vi socialdemokrater i Stockholmsregionen vill se en större kontinuitet och utveckling av dialogen mellan staten och Stockholmregionen. Vi föreslår därför att man bildar en mer permanent struktur som inte bara har i uppgift att komma fram till samförståndslösningar, utan också ta ett visst ansvar i genomförandeprocesserna.

En central förutsättning för att Stockholmregionen ska kunna behålla sin attraktionskraft som kunskaps- och arbetsmarknadsregion är att det finns fungerande kommunikationer och infrastruktur. När kommunikationerna är snabba och pålitliga vågar fler människor söka jobb i andra delar av länet och företag kan rekrytera personal från ett större upptagningsområde. Det måste byggas upp en ekologisk hållbar infrastruktur med varaktiga möjligheter till arbete, boende, utbildning, service och kommunikation.

I en utgåva av länsstyrelsen från 2015 kartläggs pendlingsströmmarna i Stockholms län. Kartläggningen visar på stora pendlingsströmmar: En stor andel av de förvärvsarbetande i Uppsala och Södermanlands län har sina arbetsplatser i Stockholmregionen. Även om inpendlingen bromsar något mot tidigare mätningar är den fortfarande en viktig del av kompetensförsörjningen och svarar för 8,4 procent av arbetsmarknaden i länet.

Samtidigt som det sker en betydande arbetspendling ut från Stockholms län är den inomregionala arbetspendlingen ännu större. Nästan hälften av de förvärvsarbetande i länet har sin bostad i en kommun och arbetar i en annan. En viktig slutsats är att infrastrukturen måste förbättras för att underlätta pendlingsströmmarna i regionen.

I dag ägnar tyvärr stockholmarna mer tid åt pendling än de har semester. En rapport från Stockholms Handelskammare visar att i snitt 6,4 arbetsveckor om året går åt till arbetspendling i Stockholms län. En förklaring till den långa restiden i Stockholmregionen är kollektivtrafikens låga medelhastighet. En bilresa i rusningstid går betydligt fortare än en genomsnittlig kollektivresa. Kollektivresornas hastighet i Stockholm ligger på 20 kilometer i timmen, medan bilen rullar fram i 36 kilometer i timmen. Under senare år har kollektivtrafiken förlorat andelar till bilismen i regionen. En ökad biltrafik leder till ökade koldioxidutsläpp. Detta förhållande är inte ekologiskt

hållbart. En modern tillväxtorienterad politik som tar hänsyn till klimatet och kommande generationer kräver att fler väljer att resa kollektivt och att färre väljer bilen. Då måste kollektivresandet göras så attraktivt och grönt som möjligt.

Det finns flera möjliga gröna lösningar inom Stockholmsregionens infrastruktur. Att bygga ut tunnelbanan så att den blir tillgänglig och attraktiv för fler är en viktig del, att anpassa befintliga och nya vägprojekt så att de har en hög kapacitet och framkomlighet för busstrafik är en ytterligare viktig del. Ett intressant förslag är ”Vision Stockholmsbågen” som skulle innebära att den befintliga Norrortsleden, Förbifart Stockholm och den planerade Tvärförbindelsen Södertörn kopplas ihop samt att körfält reserveras för sammankopplade bussar med plats för upp till 250 passagerare. Denna typ av gröna förslag är viktiga för att bygga en hållbar Stockholmsregion.

I dag är inte längre bilen den statushöjare den en gång var, och många arbetsplatser har flyttats från parkeringsnära adresser till mer kollektivtrafiknära lägen. Det är viktigt med ett fungerande vägnät i hela Stockholmsregionen. Ju närmare norra och södra Stockholm knyts samman desto bättre blir förutsättningarna för en gemensam regional arbetsmarknad. Ett bra vägnät är också viktigt för att minska trängseln i trafiken och skapa förutsättningar för regionen att växa miljömässigt.

Den långsamma arbetspendlingen är också samhällsekonomiskt kostsam. Enligt myndigheten Trafikanalys uppgår kostnaden för trängsel och förseningar för arbetspendlingen i Stockholmsregionen till 6,3 miljarder kronor årligen.

Om Stockholmsregionen ska kunna växa på ett hållbart sätt behövs breda överenskommelser om kollektivtrafikens utbyggnad och infrastruktur. Överbelastade transportnät och framkomlighetsproblem är resultatet av decennier av eftersatta investeringar i infrastrukturen. Även underhållet av Stockholms infrastruktur har hittills varit dåligt.

En central framtidsfråga rör tunnelbanan, som med sin enorma kapacitet i hög grad utgör basen i Stockholms kollektivtrafiksystem. I takt med att regionens befolkning växer blir dagens tunnelbanenät allt mer överbelastat och trängseln ökar. Ett konkurrenskraftigt Sverige kräver utbyggd tunnelbana. Även möjligheterna till nya tvärförbindelser bör ses över, utifrån en helhetssyn av hur regionens kommunikationer ska utvecklas.

Arlandas ställning som nationell nod måste stärkas. Flygkapaciteten till och från Arlanda behöver öka som en konsekvens av ökat internationellt resande. Det innebär stora investeringar på Arlanda med en fjärde rullbana parallellt med de två tidigare banorna. Därtill behövs utbyggnad av uppställningsplatser, terminaler och servicefunktioner mm. Regeringen måste ta ett helhetsansvar både vad gäller kapacitetsbehov och för smarta sätt att ta sig till och från Arlanda. Det handlar bland annat om att avsluta Arlanda Express koncession 2040 och möjliggöra för angränsning av en eventuell höghastighetsbana.

För att kunna bygga morgondagens Stockholmsregion och förbättra vardagen för alla behöver vi satsa på en välfungerande kollektivtrafik anpassad efter den ökande befolkningsmängden. Detta är avgörande för fortsatt tillväxt, ekonomiskt, socialt och en miljömässig hållbar storstadsregion. Vi vill betona vikten av att kommande satsningar har ett helhetsperspektiv och kommer Stockholmsregionen till del.

En modern arbetslinje kräver bra välfärd

En väl fungerande kunskaps- och arbetsmarknadsregion förutsätter en modern välfärd för växande storstäder. När välfärden fungerar och omfattar alla vågar människor mer; byta jobb, starta företag, flytta eller börja studera. Det skapar ett positivt förändringsklimat som gynnar den ekonomiska och sociala utvecklingen. Om välfärden håller en hög kvalitet, styrs av behov och ges på lika villkor oavsett bakgrund så sprider den risker, möjligheter och trygghet över livet. Därför behöver vi satsa på en välfungerande välfärd som underlättar för fler människor att komma i arbete.

Stockholmsregionens arbetsmarknad är igång 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan. Om människors vilja till arbete ska kunna tillvaratas fullt ut behövs det en fungerande välfärd med anpassade öppettider och god bemanning. Utarmningen av kommuner och stadsdelar där den offentliga servicen succesivt minskar är ett hinder för regionens tillväxt. Den höga befolkningstillväxten innebär att utbudet successivt måste öka och inte tvärtom.

Under de senaste åren har situationen på sjukhusen i Stockholms län blivit alltmer kaotisk. Trots att flera utredningar har pekat på ett stort behov av nya vårdplatser i regionen har ingenting hänt. Redan 2007 framhöll Vårdplatsutredningen behovet av fler nya vårdplatser i Stockholms län. Det var en bild som bekräftades av Vårdplatsutredningen 2010. Men i stället för att lösa sjukvårdens långsiktiga utmaningar, så har den moderatledda landstingsminoriteten ägnat sig åt att införa ett stort antal vårdval inom specialistsjukvården med ersättningssystem som lett till en uppstyckad vårdkedja och bristande informationsöverföring. Personalen får allt mindre tid för patienter och allt mer tid och resurser ägnas åt administration och byråkratisk överbyggnad.

Under de senaste åren har vi sett resultatet i form av tidvis rekordhög beläggningsgrad och pressad personal. När vårdbehoven försummas samtidigt som Stockholms befolkning kraftigt ökar, blir situationen till slut ohållbar. Detta är ett politiskt ansvar som kräver politisk handlingskraft som prioriterar vården för de sjukaste och sköraste. Även den svenska förlossningsvården kan bli bättre. Under de senaste åren har allt fler rapporter kommit som pekat på tuffa arbetsvillkor och risker för patientsäkerheten – inte minst i Stockholmsregionen. Därför är det bra att regeringen nu föreslår en riktad satsning på att förbättra vården förlossningsvården och eftervården och stärka insatserna för kvinnors hälsa.

Vidare står äldreomsorgen inför stora utmaningar. Allt fler blir allt äldre och andelen äldre i befolkningen kommer att öka. Samtidigt innebär en åldrande befolkning en stor utmaning för äldreomsorgen och sjukvården. En rapport från fackförbundet Kommunal visar att de resurser som läggs på äldreomsorgen har minskat rejält sedan 1980 trots att de äldre blir allt fler. Samtidigt ökar anhörigomsorgen dramatiskt. Ungefär 100 000 personer har gått ner i arbetstid eller helt slutat arbeta för att vårda en anhörig. Denna utveckling är oacceptabel och strider mot en modern arbetslinje.

Kvaliteten i äldreomsorgen måste höjas samtidigt som vi möter ökade behov av vård, omsorg och personal. Äldreomsorgen måste därför skifta fokus från vårdperspektivet där samhället ensidigt bestämmer förutsättningarna till den äldres och anhörigas behov. Behovet av satsningar på äldreomsorgen förstärks av Stockholms demografiska utveckling. Mot denna bakgrund välkomnar vi regeringens aviserade välfärds miljarder till bland annat äldreomsorgen i budgetpropositionen för 2017.

En modern arbetslinje kräver också bra barnomsorg. I dag tvingas människor tacka nej till arbete på grund av det inte finns barnomsorg på de tider som arbetet kräver. Det

är inte godtagbart. Det borde vara självklart att barn erbjuds barnomsorg i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier – så även under tidiga morgnar, kvällar, nätter, helger och sommartider. Vi är därför positiva till att regeringen avsätter medel för ett stimulansbidrag till de kommuner som erbjuder omsorg på kvällar, nätter och helger. Utökade öppettider är ett viktigt smörjmedel för näringslivet, för arbetslinjen och en viktig förutsättning för att såväl kvinnor som män ska kunna försörja sig.

Den höga befolkningstillväxten i Stockholmsregionen och en växande andel äldre innebär ett växande behov av personal inom välfärdstjänsterna. I en utbildnings- och arbetsmarknadsprognos som Länsstyrelsen i Stockholms län har gjort pekas på en arbetskraftsbrist framåt 2025 inom vård och omsorg. Inom hälso- och sjukvård samt social omsorg väntas efterfrågan öka kraftigt på såväl gymnasieutbildad som eftergymnasialt utbildad personal. I Stockholms län väntas efterfrågeökningen bli drygt 45 procent, vilket kan jämföras med en motsvarande uppskattad ökning på cirka 25 procent i Skåne och Västra Götaland. Vi är därför positiva till att regeringen avsätter medel för yrkesvux och lärlingsvux.

Ett annat yrkesområde där en relativt kraftig bristsituation förväntas uppstå är inom pedagogik- och lärarutbildade. Även här utmärker sig Stockholmsregionen i förhållande till landets övriga två storstadsregioner. I Stockholms län beräknas efterfrågan inom detta område öka med 35 procent fram till år 2025, medan motsvarande ökning i Skåne och Västra Götaland ligger på 25 procent.

Ytterligare ett yrke där efterfrågan på utbildad personal kommer att öka i Stockholms län är förskollärare. Fram till 2025 beräknas efterfrågan öka med 25 procent vilket framförallt beror på att antalet barn inom barnomsorgen förväntas öka kraftigt. För att attrahera fler till läraryrket så att vi kan möta lärarkrisen krävs huvudsakligen att läraryrkets attraktivitet höjs och att det skapas fler vägar till läraryrket. Därför är regeringens satsning på fler vägar till och tillbaka till läraryrket välkommen.

En urban tillväxtpolitik för Stockholmsregionen bör beakta behoven av utbildad personal inom välfärden. Det är också viktigt att framtidens välfärdsarbetare erbjuds attraktiva arbetsvillkor.

Social sammanhållning och framtidstro

En väl fungerande kunskaps- och arbetsmarknadsregion förutsätter social sammanhållning. Människor som känner delaktighet och trygghet har bättre möjligheter att ta risker och utvecklas än människor som lever i utanförskap och otrygghet. Samhällsgemenskap och individuellt självförverkligande är helt enkelt en förutsättning för varandra, inte en motsättning.

I dag ser vi en växande social polarisering i Stockholmsregionen. Livschanserna är mer varierande i regionen än på många andra håll i landet, något som en resa längs med tunnelbanans röda linje tydligt visar. Från det välbärgade Östermalm till det fattigare Skärholmen sjunker årsinkomsten med 215 000 kronor, medellivslängden med 3 år för kvinnor och nästan 4 år för män och andelen som klarar grundskolan är 18 procent färre. Trots att befolkningen i Stockholmsregionen växer i princip lika mycket i norra och södra delarna saknas investeringar att möta upp det växande behovet som följer av befolkningstillväxten i södra delen. Detta leder till ojämlika livsförutsättningar, att regionen dras isär och att vi inte tar till vara den potential som finns här.

Särskilt bekymmersamt är att klyftorna i barns ekonomiska uppväxtvillkor är fortsatt stora. En tydlig trend är att inkomstskillnaderna mellan de rikaste och de fattigaste barnfamiljerna har ökat kraftigt. Boendesegregationen tydliggör och spår på skillnaderna ytterligare. I Täby är andelen fattiga barn endast 3,3 procent mot Södertälje där 21,1 procent av barnen lever i fattiga familjer. På stadsdelsnivå i Stockholm blir skillnaderna också tydliga då andelen fattiga barn i Rinkeby Kista ligger på 36,2 procent, och i Bromma lever 4,9 procent av barnen i ekonomiskt utsatta hushåll. I dag framhåller flera internationella organisationer, däribland OECD och IMF, att sociala motsättningar kan hota stabiliteten i hela samhället.

Åtskilliga internationella studier visar till exempel ett entydigt samband mellan ojämlikhet och våldskriminalitet. Den som befinner sig i långvarig arbetslöshet, fattigdom, missbruk eller segregation riskerar i större utsträckning att komma i kontakt med kriminalitet. Forskning visar också den sociala rörligheten är större i länder med förhållandevis jämn inkomstfördelning än i länder med stora inkomstskillnader.

En central utmaning för Stockholmsregionen är att överbrygga skillnaderna i livschanser mellan utrikes födda och inrikes födda. I Stockholms län är nästan 21 procent av befolkningen född utomlands, en betydligt större andel än rikets 15 procent. Detta är en tillgång för vår region som måste tillvaratas. När människor flyttar sprids arbetskraft, kunskap och idéer, och nya möjligheter uppstår. Utrikes födda i Stockholms län är dessutom högre utbildade än genomsnittet bland utrikes födda i landet. Samtidigt tar det alldeles för lång tid för många nyanlända flyktingar och invandrade att etablera sig på Stockholmsregionens arbetsmarknad. Vi socialdemokrater anser att alla i vår region måste få möjlighet att försörja sig själva. Det förutsätter en arbetsmarknad öppen för alla och fri från diskriminering.

65 miljoner människor är på flykt, mer än hälften är barn. Vi står nu inför en av de största flyktingkatastroferna sedan andra världskriget. Detta innebär att fler flyr och lämnar sina hem för att söka skydd i Sverige. Under 2015 befann sig ungefär 12 procent av landets asylsökande i Stockholms län.

Det krävs ett humant flyktingmottagande som särskilt tar hänsyn till barnens situation. Att bo hos sina nära och kära är en trygghet. EBO kom till för att man lättare direkt skulle bosätta sig där det finns jobb och bostäder. Istället har det visat sig att flyktingar bosätter sig hos släktingar och att bostadsförhållandena är ohållbara både för dem som bor på anläggningsboenden och för dem som bor i eget boende. Men EBO innebär i verkligheten att asylsökande kan inhysas hos släktingar och vänner och hamna i orimliga trångboddhetssituationer. Kvaliteten på anläggningsboenden måste höjas och EBO måste ses över.

Den ekonomiska situationen för dem som väljer eget boende måste förbättras i syfte att minska trångboddhet och utsatthet. Positiva incitament för att söka boende och jobb i hela landet bör utformas och Sveriges kommuner måste ta sitt ansvar för en solidarisk human migrationspolitisk.

Vidare krävs det att Sveriges kommuner tar sitt ansvar för en solidarisk och human migrationspolitik. Mottagandet är ett gemensamt och nationellt ansvar. För att korta tiden från nyanländas ankomst till arbete behöver vi reformera arbetet för nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Arbete och utbildning är den främsta nyckeln till etablering. Vi välkomnar därför regeringens satsningar på etablering och mottagande.

Under det senaste året har rasismens utbreddhet aktualiserats – inte minst i Stockholmsregionen. När personer som bekänner sig till rasism, nazism, fascism och andra högerextremistiska idéer gör försök att hindra mångfalden är det ett allvarligt hot

mot demokratin och vår utveckling. Rasismen i dagens Sverige är ingen ny företeelse, men visar tydligt att vi gemensamt behöver stå upp för att försvara demokratin och våra värderingar om alla människors lika värde. Det bästa sättet att långsiktigt motverka att rasismen får större genomslag är att stärka jämlikheten genom att bekämpa arbetslösheten, investera i utbildning och utveckla den generella välfärdspolitiken.

Yilmaz Kerimo (S)

Alexandra Völker (S)

Anna Vikström (S)

Björn von Sydow (S)

Carin Jämtin (S)

Ingela Nylund Watz (S)

Leif Nysmed (S)

Serkan Köse (S)

Anders Österberg (S)

Arhe Hamednaca (S)

Börje Vestlund (S)

Emanuel Öz (S)

Lawen Redar (S)

Mathias Tegnér (S)

Teres Lindberg (S)